

ГОРИЦА РАДМИЛОВИЋ

КОНАЧИШТЕ ЈЕДНОГ ТРАГАЊА

Небојша Деветак (1955–2017) је био српски песник. Онима који су се детаљно и посвећено бавили његовим стваралаштвом, ова синтагма могла би бити сасвим довољна да се разуме стваралаштво и живот Небојше Деветака, нераздвојиво једно од другог.

Данас је пред нама зборник који је изашао у част Змајеве награде додељене Небојши Деветаку у Матици српској 2008. године за збирку песама *Узалуд изражећи*. На самом почетку зборника налазе се две беседе које су уприличене на дан када је овај песник добио награду – беседа Ђорђа Сладоја и беседа Небојше Деветака. Са много поетичног, али и пријатељског разумевања Ђорђо Сладоје пише и говори о поезији Небојше Деветака, песника који се од самог почетка представио као тамни глас своје стваралачке епохе. Тамни, меланхолични глас ратног страдања српског народа, нарочито за време деведесетих година прошлог века, приметили су и други аутори који су заступљени у овом зборнику. Први текст у зборнику, чији је аутор Иван Негришорац, заправо је потенцијална монорафија тумачења стихова овог песника. Негришорац детаљно разлаже Деветакову поезију и то чини са два аспекта – као теоретичар и као песник. Саосећајно и посвећено, Негришорац прво уочава три фазе песниковог стваралаштва: слободан стих и трагање за индивидуалним и колективним искуством; везани стих, сонетне форме и страдање народа којем песник припада; и потом, поновно враћање слободном стиху, али овог пута у потпуној индивидуализацији. Негришорац фазе песниковог стваралаштва аргументује преко свих тринаест збирки песама и примећује суштину Деветакове поезије: песников развој, приврженост родном крају, патњу за коренима, те изједначавање са природом која метафорички представља песников спас од света који га разара.

Индивидуализација којој Деветак на крају у потпуности прибегава јесте резултат физичког удаљавања од родне груде, а једини повратак могућ је у сећањима. Оно што представља текст Ивана Негришорца као потенцијалну будућу монографију јесте и позивање на друге текстове. Тако се, међу осталима, наводи и текст Анђелка Анушића који се такође налази у овом зборнику. Анушић, такође на веома детаљан начин, кроз стихове великана српске књижевности, пише о свих тринаест збирки поезије Небојше Деветака. У тумачењу ове поезије Анушић примећује удвајање простора, времена, нације и, напослетку, самог песника у односу на свет који га окружује. Удвајање је значајан елеменат и у тексту Саше Радојчића, где се наглашава непрестани рад муза који је немогуће прекинути посредством несрећних догађаја који су песника сустигли у животу. Радојчић говори о песниковој перспективи политичког живота, који никако не сме бити индивидуалан, већ само и једино заједнички. Песник је посматрао страдање свога народа од историјског до метафизичког „Ја”, након чега долази до постепеног удаљавања од објективности и достизања индивидуалности. Немоћан да промени свет око себе који му више није присан јер га је изневерио својим поступцима, песник покушава да сећањима евоцира све оно што га је некад чинило делом једне заједнице, једног народа. Због оваквог начина стварања Небојше Деветака, Александар Лаковић примећује да песник увек пише само једну песму. Та једна песма је много више, како Лаковић наглашава, од историје и социологије. Она је сведочанство о прошлом и садашњем времену, о завичају који је поистовећен са лирским субјектом и о свима нама пред којима се поезија Небојше Деветака налази. Реч је о поезији која аргументовано осуђује зло почевши од зла које прво окружује песника, па све до оног зла са којим се колективно сусрећемо. Једина могућност поново спајања и братимљења могућа је када је реч о љубави, а љубав у Деветаковој поезији постоји између њега и његових читалаца. Данас, Деветак је успео да оствари своју намеру и да кроз читаоца исприча причу једног страдања, али и једне безусловне љубави. Мотиви љубави и страдања нису једини заступљени у поезији Небојше Деветака. Осврћући се на етимологију речи *бездомносћ*, Зоран Ђерић анализира мотив простора. Ђерић примећује да се дом поима као цела поетика. Дом је, као цео живот за овог песника, одређен прилогом ТАМО, а све оно од чега дом поново покушава да се створи дефинисано је прилогом ОВДЕ. Наравно, песник успева повремено да се поврати себи, па тако и дому, али сваки пут када се отвори та могућност, навиру сећања и тренутак се разара. Напослетку, повратак јесте могућ, али, како Ђерић примећује, повратак је налик на смрт јер симболише

престанак путовања. Путовање које представља живот симболише се кроз низ мотива које анализира Ненад Станојевић. Мотиви попут пешчаника и реке представљају пролазност коју је могуће обновити, али на крају нас, ипак, чекају вечна тишина и камен.

Јелена Марићевић у свом тексту подсећа на песникове речи које наглашавају да никако не може да постоји симпатија за оне песнике, односно писце, који се у злим временима повлаче у изолацију. У току свог путовања Деветак нам је оставио сонете. Као и Ђерић, Јелена Марићевић се позабавила етимологијом речи. *Sonetto* – ситан звук, милозвучје, звоњалица остају као звона за опела свим страдалима. Последњи део текста Јелене Марићевић симболично је назван „Матичин млеч”, где се ауторка осврће на значај Матице српске, како за песников тако и за наш живот. Понављање мотива пчеле, саћа као куће, млеча као лековитог сећања се као вечно трајање српства понавља управо кроз ову установу која, како ауторка наглашава, „и симболички и конкретно окупља народ у сваком погледу и синтетиче мед културе са цветова најразличитијег српског растиња”.

Напослетку, верујемо да би и песник Небојша Деветак управо у оваквом опису успео да осети припадање и традицију, а овај зборник остаје у аманет да симболизује сећање, коначно одредиште песника чије узалудно трагање напokon може наћи свој коначни дом.*

---

* Реч на промоцији зборника *Поезија Небојше Девеџака* (уред. Иван Негришорац и Ђорђе Деспих, Матица српска, Нови Сад 2017) у Матици српској, 13. новембра 2018. године.